
OBSAH

Úvod	9
<hr/>	
Rozvoj monoteistického náboženství a vítězství křesťanství	11
<hr/>	
I. NÁBOŽENSKOFILOZOFICKÉ MYŠLENÍ POZDNÍ ANTIKY. PATRISTIKA	29
Alexandrijská škola. Filón	30
Gnosticismus jako nejvlivnější směr nábožensko-filozofického myšlení	33
Manicheismus	38
Filozofie novoplatoniků a křesťanství	40
Vznik křesťanské filozofie. Apologeti	44
Tertullianus a řecká filozofie	46
Alexandrijská katechetská škola a sblížení křesťanské věrouky s idealistickou filozofií. Kléméns Alexandrijský	48
<hr/>	

Órigenés a první pokus o syntézu křesťanské věrouky s novoplatonismem	51
Ustavení oficiální křesťanské doktríny a kappadočtí „otcové církve“	54
Augustin — největší filozof období patristiky	60
Bůh a svět. Božské předurčení a iracionálnost skutečnosti	63
Věčnost a čas	67
Dobro a zlo — Augustinova teodicea	70
Člověk a duše. Poznání a vůle	72
Vzájemný vztah víry a rozumu	75
Cesty překonání skepticismu a apriorismus. Učení o nadpřirozeném osvětlení	76
Věda a moudrost	81
Lidská vůle a božská milost. Morální doktrína	82
Společnost a dějiny	86
„Areopagitika“	93
Mystickoteologické spekulace	95
Kreacionismus a panteismus. Filozofie hierarchie	98
Pozdní antická vzdělanost a filozofie. Boëthius	101

II. VZNIK A VÝVOJ	
SCHOLASTICKÉ FILOZOFIE	
V ZÁPADNÍ EVROPĚ	
(6.—12. STOLETÍ)	109
Sociálně politická a ideologická úloha římskokatolické církve v raném středověku	110

Formování římskokatolické církve	114
Vzdělání a věda v 6.—10. století	117
Jan Scotus Eriugena	122
Problém víry a rozumu u Eriugeny. Jeho pojetí „dialektiky“	124
Eriugenova panteistická ontologie	125
Člověk a poznání	130
Upevnění feudalismu v zemích západní Evropy (11.—12. století)	134
Společnost, stát a církev	135
Lidová kacířská hnutí a jejich ideologie	139
Kultura, vzdělanost, prvky vědeckých znalostí	143
Stoupenci „dialektiky“ a její odpůrci	146
Anselm z Canterbury a formování scholastiky	149
Anselmův scholastický realismus	151
Koncepce boha a důkaz jeho bytí	153
Teologická scholastika po Anselmovi	157
Roscelinus a začátek boje mezi realismem a nominalismem	158
Abelard a jeho boj s ortodoxními scholastiky a stoupenci církve	162
Abelard jako představitel „dialektiky“. Jeho řešení otázky víry a rozumu	170
Otázka universalí a zvláštnosti Abelardova nominalismu	175
Abelardovo etické učení	179

Racionalismus a naturalismus chartreské školy	182
Gnozeologické ideje chartreských filozofů. Zrod koncepce „dvojí pravdy“. Jan ze Salisbury	189
Mystický směr 12. století. Bernard z Clairvaux	194
Umírněný mysticismus svatoviktorské školy	199

III. STŘEDOVĚKÁ FILOZOFIE V ZEMÍCH BLÍZKÉHO VÝCHODU A V MUSLIMSKÉM ŠPANĚLSKU	203
Kultura a náboženství v arabských muslimských zemích	204
Základní směry v islámu	210
Vznik muslimské teologie. Mu'tazilité	213
Filozofie a věda v zemích Blízkého východu v raném středověku	217
Svobodomyšlné tendence ve středověkých muslimských zemích	222
Al-Kindí a počátky arabské filozofické tradice	226
Al-Fárábí a zesílení racionalismu inspirovaného aristotelismem	231
Klasifikace věd	233
Metafyzika. Bůh a svět	236
Rozum a poznání	239
Etickosociální učení	240
Mutakallimúni — filozofové muslimského kreacionismu a fatalismu	243

Racionalismus, naturalismus a synkretismus tzv. Bratří čistoty	246
Rozvoj filozofického a vědeckého myšlení v tvorbě Ibn Síny. Jeho život a dílo	253
Celkový charakter Ibn Sínova světového názoru. Encyklopedie	258
Poznatelnost světa. Látka a tvar. Problematika universalí	261
Ibn Sínova metafyzika. Otázka boha a světa. Naturalismus a determinismus	264
Otázky psychologie a etiky	269
Al-Ghazzálí a mystickoteologické vyústění filozofického vývoje na arabském Východě	271
Kultura a filozofie v muslimském Španělsku	277
Dílo Ibn Rušda — vrchol arabského peripatetismu	281
Druhy poznání. Náboženství, teologie a filozofie	284
Věčnost světa a jeho vztah k bohu. Organicismus Ibn Rušdovy naturalistické ontologie	290
Smrtelnost individuální duše a nesmrtelnost rozumu	297
Pojetí člověka a společnosti	299
Židovská středověká filozofie	301
Panteismus Ibn Gebirola	304
Maimonidův aristotelský racionalismus	307

IV. ROZKVĚT A ZÁNİK SCHOLASTICKÉ FILOZOFIE V ZÁPADNÍ EVROPE (13.—14. STOLETÍ)	313
Společnost, církev a vzdělanost v zemích západní Evropy ve 13. století	314
Některé nové jevy sektářskokacířské ideologie	320
Ovlivnění scholastické vzdělanosti antickým a arabským věděním	323
Panteismus a materialismus Davida z Dinantu	327
Latinský averroismus. Siger Brabantský	329
Augustinismus 13. století. Mysticismus Bonaventurův	333
Oxfordská škola a přírodovědný směr v západoevropské scholastice 13. století	338
Roger Bacon a jeho vztah k poznání a vědám	342
Problém zkušenosti. Vztah teologie a filozofie	347
Sociální závěry	351
Katolický aristotelismus. Albert von Bollstädt	353
Tomáš Akvinský — ústřední postava scholastické filozofie v západní Evropě	356
Teologie je více než filozofie	360
„Přirozená“ teologie	367
Metafyzika Tomáše Akvinského. Bytnost a bytí. Tvar (forma) a látka. Problém universalí	372
Aristotelizující kreacionismus Tomáše Akvinského a jeho obraz světa	377
Antropologie Tomáše Akvinského jako problém duše a těla	382

Poznání lidské a poznání božské	385
Etickosociální učení	391
Osudy filozofie Tomáše Akvinského	395
Scholastická logika. Raymundus Lullus	397
Společnost, církve a lidové kacířské hnutí v zemích západní Evropy 14. století	401
Mystický panteismus Mistra Eckharta	407
Etickosociální ideje Eckharta a jeho historický význam	410
Scholastika na rozcestí. Jan Duns Scotus	413
Metafyzika Dunse Scota	416
Vůle člověka a vůle boha	420
Averroistický směr pozdně scholastické filozofie a jeho odraz v politickém myšlení	422
Nominalistický kriticismus ve scholastice. William Ockham a jeho řešení vztahu filozofie a teologie	426
Nominalistický výklad předmětu filozofie. Ockhamův nominalismus jako terminismus	430
Pařížský ockhamismus. Sociálně historická úloha nominalismu 14. století	435

Závěr.	
Středověká filozofie — dějiny a současnost	445
Jmenný rejstřík	463
